

Sygn. akt V U 449/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2022 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Ewa Nowakowska

Protokolant: st.sekr.sądowy Alina Kędzia

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2022 r. w Kaliszu

odwołania M. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 25 lutego 2021 r. Nr (...)

w sprawie M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

Zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 25 lutego 2021 r. znak (...) w ten sposób, że ustala, iż M. K. nie jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia postojowego wypłaconego na podstawie wniosku z 21 grudnia 2020 r. w kwocie 2080,00 (dwa tysiące osiemdziesiąt) złotych.

Sędzia Ewa Nowakowska

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 25 lutego 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. zobowiązał M. K. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia postojowego za grudzień 2020 r. na podstawie wniosku z dnia 21 grudnia 2020 r. w kwocie 2.080,00 zł z odsetkami, gdyż na podstawie danych zewidencjonowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym ustalono, że M. K. jest (...) spółki jawnej BIURO (...) M. K., (...) Spółka jawna, natomiast wspólnicy spółki jawnej nie są uprawnieni do świadczenia postojowego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, bo wspólnik spółki jawnej nie posiada statusu przedsiębiorcy.

Odwołanie od tej decyzji wniosła M. K. wnosząc o uwzględnienie odwołania i uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych. Zaskarżonej decyzji zarzuciła naruszenie prawa materialnego polegające na niewłaściwej wykładni przepisów ustawy z dnia 02 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 oraz naruszenie przepisów postępowania polegające na nierozstrzygnięciu wątpliwości co do treści normy prawnej na korzyść strony.

W uzasadnieniu odwołująca wskazała, że nie jest wolą ustawodawcy, aby różnicować sytuację przedsiębiorców w równym stopniu dotkniętym skutkami rozprzestrzeniania się epidemii COVID – 19, tylko ze względu na rodzaj

prowadzonej przez nich pozarolniczej działalności gospodarczej. Odwołująca wskazała nadto, że ustawodawca nie wskazał przepisów szczególnych, w oparciu o które należy zdefiniować osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą, zatem stosując korzystną dla strony wykładnię, należy przyjąć, że definicja osoby prowadzącej działalność gospodarczą, zawarta w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych znajduje zastosowanie w niniejszym stanie faktycznym. Odwołująca podała, że wspólnicy spółki jawnej spełniają kryteria charakteryzujące grupę odbiorców świadczenia postojowego, którą ustawodawca wskazał jako najbardziej zagrożoną. Wspólnicy spółki jawnej prowadzący działalność gospodarczą w zakresie działalności biur podróży, zostali dotknięci skutkami pandemii COVID-9, w takim samym stopniu, jak osoby prowadzące jednakową rodzajowo działalność w oparciu o wpis do CEiDG. Nadto odwołująca wskazała, że skoro na gruncie ubezpieczeń społecznych wspólnik spółki jawnej jest płatnikiem składki na ubezpieczenia społeczne z racji prowadzenia działalności gospodarczej, to posiadanie takiego statusu odnosi pozytywny skutek dla oceny warunków nabycia świadczenia postojowego, którego charakter spełnia elementy ubezpieczenia społecznego.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania wskazując nadto, że odwołująca zgłosiła się do ubezpieczenia zdrowotnego z błędnym kodem 0510 10, czyli jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. Winna się bowiem zgłosić z kodem 0543 00 jako wspólnik spółki jawnej.

Postanowieniem z dnia 25 maja 2021 r. Sąd postanowił na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 kpc zawiesić postępowanie w sprawie do czasu rozstrzygnięcia sprawy III AUa 275/21 i III AUa 557/21.

Obie te sprawy dotyczyły prawa do świadczenia postojowego za wcześniejsze okresy. Postanowieniem z dnia 2 września 2022 r.

Wobec prawomocnego zakończenia postępowania w obu sprawach. Sąd podjął zawieszony postępowanie.

Sąd ustalił i zważył co następuje:

Bezspornym jest, że M. K. jest (...) spółki jawnej BIURO (...) M. K., (...) Spółka jawna”. Spółka prowadzi działalność o przeważających kodzie- PKD 79.11.A - działalność agentów turystycznych.

Poza sporem w niniejszej sprawie również jest, że organ rentowy wypłacił odwołującej się M. K. świadczenia postojowe na podstawie wniosku z dnia 21 grudnia 2020 r. o dodatkowe świadczenie postojowe w związku z przeciwdziałaniem skutkom wywołanym COVID-19 dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą oraz na podstawie podanych informacji o przeważającym kodzie PKD 7911A. Świadczenie zostało wypłacone automatycznie na podstawie samego wniosku.

Organ rentowy następnie ustalił, że M. K. zgłosiła się do ubezpieczeń z błędnym kodem tytułu ubezpieczenia. Po wprowadzonych przez organ rentowy zmianach (dodatkowej weryfikacji wniosków) następny wniosek płatnika o wypłatę świadczenia postojowego (wniosek RSP-DD) został poddany szczegółowej analizie i skierowany do postępowania wyjaśniającego.

Z uzasadnienia zaskarżonej decyzji wynika, organ rentowy po dokonanej wypłacie ustalił, że odwołująca jest współnikiem spółki cywilnej, a więc nie jest uprawniona do otrzymania świadczenia postojowego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, bowiem wspólnik spółki jawnej nie posiada statusu przedsiębiorcy.

W tutejszym sądzie toczyły się już dwa postępowania dotyczące świadczeń postojowych z wniosków M. K.. Oba zakończyły się wyrokami w dwóch instancjach. W sprawie IIIAUa 247/21 Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację M. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 21.01.2021r. oddalającego jej odwołanie od decyzji odmawiającej prawa do świadczenia postojowego na podstawie wniosku z 15.10.2020r. Natomiast w sprawie IIIAUa 557/21 Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w O. od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z 22.02.2021r. ustalającego, że nie jest ona zobowiązana do zwrotu świadczenia postojowego wypłaconego na podstawie

wniosków z 1.04.2020r. i 13.05.2020r. oraz z 1.06.2020r. (po 2080 zł każde) W obu wyrokach Sąd Apelacyjny uznał, że wspólnikowi spółki jawnej nie przysługuje świadczenie postojowe.

Zgodnie z art.15zq ust.1 pkt.1 ustawy 2.03.2020r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19i... (Dz.U.1842 ze zm) świadczenie postojowe przysługuje osobie prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców lub innych przepisów szczególnych, zwanej dalej „osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą”.

Zgodnie z treścią art. 4 ust. 1 cyt.ustawy Prawo przedsiębiorców, przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. W myśl art. 3, działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły.

Jak stanowi art. 22 § 1 k.s.h., spółką jawną jest spółka osobowa, która prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, a nie jest inną spółką handlową. Spółka jawna jest spółką osobową. Wynikają z tego określone konsekwencje polegające przede wszystkim na tym, że należy ją traktować jak odrębny od wspólników podmiot. Nie mamy tu do czynienia z „umownym zrzeszeniem osób działających w oparciu o współwłasność łączną”. Spółka ta ma zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych (może nabywać prawa, zaciągać zobowiązania), może pozywać, być pozywaną, ma więc zdolność sądową, wyodrębnienie organizacyjne i majątkowe od wspólników, działa pod własną firmą.

Zatem w rozumieniu przepisów o prowadzeniu działalności gospodarczej i spółkach handlowych odwołująca, jako wspólnik spółki jawnej, niewątpliwie nie jest osobą prowadzącą działalność gospodarczą.

Kolejną kwestią do rozważenia pozostaje - czy ubezpieczona jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie „innych przepisów szczególnych”.

Zgodnie z treścią art. 8 ust. 6 punkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się min. wspólników spółki jawnej. Wspólnicy spółki jawnej są więc traktowani jak osoby prowadzące „pozarolniczą działalność” w rozumieniu ustawy systemowej. Tymczasem ww. ustawa covidowa posługuje się pojęciem pozarolniczej działalności „gospodarczej”. To istotna różnica.

O tym, że pojęcia „działalność gospodarcza” i „pozarolniczą działalność” nie są tożsame, wielokrotnie zwracano uwagę w orzecznictwie w kontekście innych osób określonych w art. 8 ust. 6 punkt 4, który wymienia wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej.

Pojęcie „prowadzenie działalności pozarolniczej” jest pojęciem szerszym od działalności gospodarczej. Do pojęcia działalności gospodarczej w powyższym (wąskim) rozumieniu ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych odwołuje się tylko w art. 8 ust. 6 punkt 1, a w pozostałych punktach tego przepisu wymienia osoby nieprowadzące działalności gospodarczej w ścisłym znaczeniu tego pojęcia. Właśnie w kręgu tych osób znajduje się w art. 8 ust. 6 punkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, który jest objęty obowiązkiem ubezpieczenia bez względu na fakt prowadzenia działalności gospodarczej. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w nowszym orzecznictwie.

Wspólnicy spółki jawnej, jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podobnie jak wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnicy spółki komandytowej lub partnerskiej, nie mogą być traktowani jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, ponieważ zostali wyłączeni z tego kręgu w wyniku wyraźnego uznania ich za osoby prowadzące pozarolniczą działalność (na podstawie art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o s.u.s.) niebędące osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą (stosowanie do art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o s.u.s.), natomiast o

podleganiu przez nich ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej decyduje samo posiadanie statusu wspólnika spółki jawnej.

Jak wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 12 marca 2019 roku (sygn. akt. IIIAUa 2348/18) wspólnik spółki jawnej jest uznawany za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność na mocy art. 8 ust. 6 punkt 4 cytowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jednak nie jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej, gdyż taką osobą (prawną) jest spółka jawna, a nie jej wspólnik (osoba fizyczna).

W cytowanym orzeczeniu Sąd Apelacyjny wskazywał, że konstrukcja prawna spółki jawnej wyklucza z kręgu osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej wspólnika spółki jawnej, ponieważ to nie on, lecz spółka jawna, której jest wspólnikiem, prowadzi zawodowo we własnym imieniu działalność gospodarczą. W konsekwencji, wspólnicy spółki jawnej, jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność w rozumieniu art. 8 ust. 6 punkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podobnie jak wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnicy spółki komandytowej lub partnerskiej nie mogą być traktowani jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 15 zq ust. 1 punktu 1 ustawy covidowej, ponieważ zostali wyłączeni z tego kręgu w wyniku wyraźnego uznania ich za osoby prowadzące pozarolniczą działalność - art. 8 ust. 6 punkt 4, niebędące osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą - art. 8 ust. 6 punkt 1 (ujęcie węższe), natomiast o podleganiu przez nich ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej decyduje samo posiadanie statusu wspólnika spółki jawnej. Ze statusem tym nie musi być powiązane faktyczne prowadzenie tej działalności. Jest to istotna różnica w zasadach podlegania ubezpieczeniom społecznym, z jednej strony, osób fizycznych prowadzących pozarolniczą działalność, a z drugiej – wspólników spółek prawa handlowego.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela pogląd na sytuację wspólnika spółki jawnej wyrażony w orzecznictwie sądów apelacyjnych: S.A. w Białymstoku z 03.02.2011r. (IIIAUa 562/17), w S.A. Katowicach z 12 marca 2019 roku (IIIAUa 2348/18) S.A. w Łodzi z 07.06.2022r. (IIIAUa 557/210).

Reasumując w przedmiotowej sprawie, skoro M. K. nie jest osobą określoną w art. 15zq ust. 1 punkt 1 ustawy covidowej, nie przysługuje jej świadczenie postojowe. Inną kwestią jest natomiast problem zwrotu pobranych świadczeń postojowych.

Świadczenia uznane za nienależnie pobrane wypłacone były na podstawie ustawy tzw. covidowej to jest ustawy z dnia 02.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem Covid-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 374 ze zm.), zatem i zwrot nienależnie pobranych świadczeń odbywa się na zasadach określonych w tej ustawie.

Zgodnie z art. 15zx ust.1 tej ustawy osoba, która nienależnie pobrała świadczenie postojowe jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Stosownie do ust 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia uważa świadczenia:

- 1) przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych oświadczeń lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenie lub odpowiednio zleceniodawcę lub zamawiającego,
- 2) wypłacone osobie innej niż uprawniona,
- 3) wypłacone w kwocie wyższej niż należna.

Analiza przepisu art. 15 zx ust. 1 i 2 ustawy covidowej prowadzi do wniosku, że nie każde wprowadzenie w błąd organu rentowego skutkuje obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranego świadczenia postojowego. Ustawodawca ten obowiązek wiąże jedynie ze „świadomym” wprowadzeniem w błąd.

W niniejszej sprawie nie sposób przyjąć, że we wniosku z 21.12.2020r. odwołująca się złożyła fałszywe oświadczenie czy by świadomie wprowadziła ZUS w błąd. Z treści uzasadnienia decyzji nie wynika zresztą, by ZUS stawiał jej taki zarzut, bo jedynie powołuje się na weryfikację swego stanowiska. ZUS zarzuca co prawda użycie nieprawidłowego kodu tytułu ubezpieczenia, ale druk wniosku z dnia 21 grudnia 2020 r. o dodatkowe świadczenie postojowe w związku z przeciwdziałaniem skutkom wywołanym COVID-10 dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą z dnia 21 grudnia 2020 r. nie stawiał wymogu określenia kodu tytułu ubezpieczenia.

Spór w niniejszej sprawie sprowadza się więc w istocie do oceny czy odwołująca się prawidłowo uznała się za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą- bo takich osób dotyczyła wspomniana pomoc i do takich skierowany był druk wniosku.

W świetle szczegółowych analiz stanu prawnego zawartych w uzasadnieniach wspomnianych wyroków należy stwierdzić, że przedstawiona w odwołaniu interpretacja prawa materialnego jest niewłaściwa. W szczególności nie można zgodzić się z twierdzeniem, że wspólnik spółki jawnej znajduje się w kręgu podmiotów, którym na mocy art. 15 zq ust. 1 punkt 1 ustawy covidowej przysługuje świadczenie postojowe. Stanowisko odwołującej się wynika z niezrozumienia różnicy między pojęciami prawnymi „prowadzenie działalności pozarolniczej” i „prowadzenie działalności gospodarczej” oraz pomijania oczywisty fakt, że to spółka jawna, a nie wspólnik takiej spółki jest osobą prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą.

Błąd w interpretacji przepisów prawa nie może być jednak interpretowany jako świadome wprowadzenie w błąd organu rentowego. Interpretacja stanu prawnego nie była zresztą wcale oczywista, skoro stała się przedmiotem rozważań na poziomie sądów apelacyjnych. Przepisy dotyczące pomocy państwa w ramach tzw. tarczy antycovidowej tworzone były pod presją czasu i nie były jednoznaczne. Wymagały interpretacji zwłaszcza co do sytuacji wspólników spółek cywilnych, jawnych i komandytowych. Wnioskujący o pomoc nie znając jeszcze prawomocnych rozstrzygnięć mógł pozostawać w przekonaniu, że pomoc państwa jest kierowana również do nich, jak do przedsiębiorców, tym bardziej gdy uzyskał świadczenie postojowe na podstawie wcześniejszych wniosków.

W sprawie należy zauważyć też, że organ rentowy wypłacił odwołującej się dodatkowe świadczenie postojowe na jej wniosek w przeciągu paru dni, nie korzystając z możliwości zweryfikowania jej sytuacji, choć samo złożenie wniosku nie obligowało go do wydania pozytywnej decyzji bez sprawdzenia warunków przyznania prawa do świadczenia postojowego. Ustawa covidowa nie precyzuje terminu rozpatrzenia wniosku wypłatę świadczenia postojowego. Określając termin wypłaty świadczenia, czyni to nieprecyzyjnie jako „niezwłocznie po wyjaśnieniu ostatniej okoliczności niezbędnej do jego przyznania” (art. 15 zu ust. 1 ustawy covidowej). Celem wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do przyznania świadczenia postojowego Zakład Ubezpieczeń Społecznych może zażądać dodatkowych wyjaśnień czy poczynić ustalenia na podstawie własnych danych. Czynności te nie zostały wykonane przez organ rentowy.

Reasumując, skoro M. K. składając w dniu 21.12.2020r. wniosek o przyznanie świadczenia postojowego nie wprowadziła świadomie w błąd organu rentowego, nie podała fałszywych danych, to nie ma podstaw do żądania od niej zwrotu nienależnie pobranego świadczenia postojowego.

Zaskarżona decyzja podlegała więc zmianie o zgodne z art. 477¹⁴ par 1 k.p.c. orzeczono jak w wyroku.

sędzia Ewa Nowakowska